

# phil alden robinson



Phil Alden Robinson je hollywoodski režiser v klasičnem pomenu besede. Ni ne maverick, ne skorumpirana svinja, ki dela filme po volji studija, temveč pragmatik; vzame si čas, da prepriča šefe. Zato ne preseneča, da je režiral le tri filme: komedijo *In the Mood* (1987), "baseballski" film *Polje sanj* (*Field of Dreams*, 1989), za katerega je osebno pobral oskarja za adaptacijo scenarija, ter vohunsko "komedijo" *Špiclji* (*Sneakers*, 1992). Od tedaj je precej časa preživel v Sarajevu, kjer so nastali trije kratki dokumentarci, *Sarajevo Journal* (1992), *One Woman's Sarajevo* (1993) in *Sarajevo Spring* (1996). Na drugem sarajevskem filmskem festivalu je bil član žirije, poleg Serga Toubiane in Admirja Kenovića. Kot veste, so za najboljši film izbrali Von Trierjev *Breaking the Waves*, kljub dogovoru s festivalom pa si niso mogli kaj, da ne bi podelili še dveh posebnih nagrad – prvo Stevu Buscemiju za *Trees Lounge*, drugo Akiju Kaurismäkiju za *Drifting Clouds*.

Sarajevo, september 1996.

Ste že bili kdaj v festivalski žiriji?

Sodeloval sem na festivalih, s svojimi filmi, v žiriji pa res še nisem bil.

Tematiko večine tekmovalnih filmov, prikazanih v Sarajevu, bi lahko – prikazano z enega ali drugega zornega kota oziroma bolj ali manj posredno – povezali z bosansko tragedijo, pa me zanima, kakšen "model" ste pri ocenjevanju filmov izbrali s Sergom Toubiano in Ademirom Kenovićem? Predsednika žirije ni bilo...

Ko smo prvič sedli za mizo, smo se zedinili, da izbiramo najboljši film, ne glede na potencialno sporočilnost ali orientiranost. Serge je prišel na dan s to idejo in glede na to, da sva z Ademirom filmska režiserja, ustvarjalca, sva se popolnoma strinjala. Na festivalih se pač dogaja, vsaj tako se zdi, da si žirantje porečejo: "Tale film je resda najboljši, toda iz političnih razlogov bomo nagradili tegale." Zelo pomembno je bilo, da smo se distancirali od bosanske tragedije. Sarajevski festival je legitimen in močan festival; zanimivo in enkratno je zgolj vzdušje tega mesta in popolnoma napačno bi bilo, če bi nagradili film iz političnih razlogov.

V Špicljih Ben Kingsley v ključnem trenutku filma dahne, da svetu ne vladajo tisti, ki imajo fizično moč, temveč tisti, ki kontrolirajo informacije. Kako vi gledate na bosansko tragedijo; sami ste tu preživeli precej časa.

Menim, da je informacija v tej vojni igrala veliko vlogo. Dal vam bom dva primera. Najprej je tu vloga ekstremno nacionalističnih voditeljev, ki so vrsto let prepričevali svoja ljudstva, da skupaj ni mogoče živeti. Druga stran napačnih informacij pa je pronicala v ZDA, kjer so ljudem govorili: "Jezus, ti Balkanci se med sabo pobijajo že 600 let; gre za religijo, za versko vojno, v vojno kot takšno pa se ni zdravo vmešavati." Pitali so nas z izmišljenimi informacijami, v čemer vidim enega od razlogov za to, da se ZDA tri, štiri leta niso odločneje vmešale. Moč orožja je bila seveda ekstremno rušilna, toda mislim, da se je vse skupaj pričelo s propagando.

V vaši novejši filmografiji najdemo dva kratka dokumentarca; enega ste posneli v Somaliji, drugega v Bosni.

Pravzaprav enega v Somaliji in tri v Bosni.

Kako se je hollywoodski režiser znašel na teh kriznih žariščih?

Nikoli nisem imel v načrtu dokumentarcev. Pripravljaj sem nov celovečerec... Ne, mislim da so Špiclji ravno štartali v Ameriki, jeseni 1992. Želel sem si oddiha, in prav takrat me je poklical nekdo iz Združenih narodov; nikoli še nisem slišal zanj, nikoli še nisem delal za Združene narode, nikoli še nisem bil v vojni, niti v tretjem svetu. Ponudba je padla kot z jasnega: "Bi šli v Somalijo?" "Zakaj pa ravno jaz", sem vprašal, pa mi tip odgovori, da so jim všeč moji filmi in da jih zanima, če bi se jim želel pridružiti. Kar tako, kot opazovalec. Kupil sem majhno video kamero in novembra 1992 sem bil že v Somaliji, tik preden je

prišla vojska. Bilo je izredno in ko smo končali, so rekli, da gredo za teden dni še v Bosno in da se jim lahko pridružim. Pa sem šel. Sprva sploh nisem vedel, kaj naj počnem s kamero. Snemal sem vse, kar sem videl, in ko sem se vrnil, sem govoril z ljudmi iz ABC ter zmontiral dva filma, enega o Somaliji in drugega o Bosni. Takrat me je zadeva res pritegnila. Med prvim bivanjem v Sarajevu sem navezal tesne stike z mnogimi ljudmi in septembra 1993 sem se vrnil, tokrat na svoje, ter posnel še en film. Zadnjega sem posnel letos spomladi. V vseh je šlo zvečinoma za impresije – s pozicije Američana, ki se znajde v Sarajevu.

Torej ni šlo za t.i. *Newsreel reports*?

Ne, bolj za osebno vizijo. V prvem filmu sem se prevažal s konvojem in debatiral s fanti v tankih, malce smo zavili še pred snajper linije, končal pa sem s posnetki z gostovanja ameriškega musicala *Hair*. Bilo je res neverjetno, da eden največjih svetovnih musicalov nastopi tako rekoč sredi vojne. V drugem filmu sem enostavno spremljal mlado pesnico, kako se sprehaja po mestu in bere poezijo. V zadnjem pa sem skušal prikazati, kako se je mesto spremenilo, odkar se je vojna končala. Dovolili so mi snemanje v predoru na letališču, bil sem prvi, ki je dobil dovoljenje, da snema tam. Šlo je torej za namerno ne-profesionalne filmčke, za pogled nedolžnega turista, ki je prišel sem iz radovednosti.

Vsi so bili posneti z video kamero?

Z majhno, ročno video kamero.

In dolžina filmov?

Okrog dvajset minut, vsak. Predvajali so jih na programu, ki se mu reče *Nightline*, vsak večer ob pol dvanajstih.

Bo Hollywood v Bosni videl komercialni in "umetniški" potencial za svoje filme?

Sam se mislim vrniti in posneti film.

Celovečerni igrani film?

Točno to. V Hollywoodu so ljudje, ki jih trenutni dogodki zanimajo in tisti, ki nimajo pojma, kaj se dogaja. Posamezniki se sicer zanimajo za določeno tematiko, kar pa še ne pomeni, da se bodo spustili v projekt. Politična situacija jih ne zanima – le finančna. Toda če "politični" film prinaša denar, bodo seveda zelo veseli, pripravljeni bodo posneti goro tovrstnih filmov. Moj izziv je sedaj v tem, da studio prepričam, da gre za dovolj komercialen projekt, obenem pa zadostim svojim pričakovanjem, da nekaj povem.

Smem vprašati, za kaj gre?

Zgodba pripoveduje o Američanu in Bosanki ter njenem razmerju, ki se prične vrsto let pred samo vojno. Oba delata v Rdečem križu in potujeta po celem svetu, iz vojne v vojno. Prikazati želim izkušnji obeh, se pravi od zunaj in od znotraj. Napačno bi bilo, če bi se odločil povedati zgodbo "od znotraj", čeprav sem nekaj časa preživel v Sarajevu. To bo naredil Ademir Kenović. •